

Ковтун О.А.

*Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені
академіка В. В. Сташиса НАПрН України, аспірант,
слідчий слідчого відділення Дніпровського відділення поліції
Херсонського відділу поліції ГУНП в Херсонській області*

КВАЛІФІКУЮЧІ ОЗНАКИ ВИМАГАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ Ч. 2 СТ. 189 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Кваліфікуючі ознаки – ознаки, що обтяжують покарання. М. В. Ємельянов виокремив: звичайні обтяжуючі обставини (ч. 2), особливо обтяжуючі обставини (ч. 3), винятково обтяжуючі обставини (ч. 4), надзвичайно обтяжуючі обставини (ч. 5) (Ємельянов М.В. Кваліфікуючі ознаки складів злочинів, що передбачають кримінальну відповідальність за шахрайство / М. В. Ємельянов // Право і суспільство. – № 4. – 2012. – С. 171-175. – С. 171).

Щодо кваліфікуючих ознак вимагання, то їх можна розподілити на: звичайні обтяжуючі обставини (ч. 2 ст. 189 КК), особливо обтяжуючі обставини (ч. 3 ст. 189 КК), винятково обтяжуючі обставини (ч. 4 ст. 189 КК).

Розглянемо більш детально кваліфікуючі ознаки вимагання, зазначені у ч. 2 ст. 189 КК. Зазначена частина ст. 189 КК передбачає: вимагання, вчинене повторно, або за попередньою змовою групою осіб або службовою особою з використанням свого службового становища, або з погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень або з пошкодженням чи знищенням майна, або таке, що завдало значної шкоди потерпілому. Ці кваліфікуючі ознаки – звичайні обтяжуючі обставини.

1. Згідно частин 1 та 3 ст. 32 КК України, повторною визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених *тією самою* статтею або частиною статті Особливої частини КК, або вчинення двох чи більше злочинів, передбачених *різними* статтями Особливої частини КК у випадках, передбачених в Особливій частині цього кодексу.

При цьому повторність відсутня у разі вчинення продовжуваного злочину (ч. 2 ст. 32 КК) та якщо за раніше вчинений злочин особу було звільнено від кримінальної відповідальності за підставами, встановленими законом, або якщо судимість за цей злочин було

погашено або знято (ч. 4 ст. 32 КК). Водночас, п. 3 постанови Пленуму ВСУ «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» розглядає ще одну можливість виключення повторності злочину – коли особу було засуджено без призначення покарання (Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: постанова Пленуму Верховного Суду України у постанові від 26 квітня 2002 р. № 5 // Вісник Верховного Суду України. – 2010. № 7. С. 6-10).

2. Частина 2 ст. 28 КК України визнає злочин вчиненим за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб, які заздалегідь, тобто до початку вчинення злочину, домовилися про спільне його вчинення. Вимагання кваліфікується за ч. 2 ст. 189 КК у випадках, якщо його спільно вчинили декілька осіб, які заздалегідь, тобто до початку вчинення злочину, домовилися про спільне його вчинення, а також коли відсутні кваліфікуючі ознаки, передбачені частинами 3-4 ст. 189 КК України.

3. Відповідно до ч. 2 ст. 18 КК України, «спеціальним суб'єктом злочину є фізична осудна особа, що вчинила у віці, з якого можна наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого бути лише певна особа». *Службовими особами* згідно ч. 3 ст. 18 КК України є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Відповідно до п. 1 постанови Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26.04.2002 р. № 5 визначено, що є *організаційно-розпорядчими обов'язки* та *адміністративно-*

господарськими обов'язками (Про судову практику у справах про хабарництво: постанова Пленуму Верховного Суду України у постанові від 26 квітня 2002 р. № 5 // Вісник Верховного Суду України. – 2002. – № 3. – Вкладка. – С. 9-16. – С. 9).

4. Вимагання, що вчинене з погрозою вбивства чи заподіяння тяжких тілесних ушкоджень або з пошкодженням чи знищенням майна, – таке вимагання, де містяться ознаки вказаних складів злочинів, що передбачені статтями 129, 121 або 194 КК. Погроза вбивством охоплюється ч. 2 ст. 189 КК і додаткової кваліфікації за ст. 129 КК не потребує.

5. При визнанні вимагання таким, що завдало *значної шкоди* потерпілому, слід ураховувати матеріальне становище потерпілого, та, відповідно до п. 2 примітки до ст. 185 КК, якщо потерпілому спричинені збитки на суму від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. У 2018 р. неоподатковуваний мінімум доходів громадян, що застосовується при кваліфікації злочинів, становить 881 грн, половину від прожиткового мінімуму для працездатної особи, що згідно ст. 7 Закону України Про державний бюджет України на 2018 рік від 7 грудня січня 2017 р. ст. 7 дорівнює 1762 грн (Податковий кодекс України: Закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI // Голос України. № 229-230 від 4 грудня 2010 р.; Про державний бюджет України на 2018 рік: Закон України від 7 грудня січня 2017 р. № 2246-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 3-4. Ст. 26), отже, вимагання визнається вчиненим у значному розмірі, при якому потерпілому спричинені збитки на суму від 88100 до 220250 грн.